

Erdélyi színészet 1918. után

Erdélyi színészet 1918. után

kell vivnia, a legellentéesebb igényeket kell kielégítenie, ütközőpontok között kell vergődnie és súlyos anyagi megpróbáltatások között életlehetőséget kell találnia. Nagyjában ma ez a helyzete az erdélyi színészetnek.

Az imperium átvétele körüli időben a Magyarországtól Romániához kapcsolt területen államilag támogatott színház csak egy működött, a kolozsvári Nemzeti Színház, dr. Janovics Jenő igazgatása alatt. Rajta kívül Erdélyi Miklós Nagyváradon, Róna Dezső Aradon, Sebestyén Géza Temesvárt, Szabó Pál Marosvásárhelyt, Szabó József Szatmáron, Fehér Imre Tordán, Gáspár Jenő Désen és Kovács Imre, Baróthy Jenő, Fenyvesy Gyula, Krasznay Ernő a vidék egy-egy fontosabb pontján teljesített jelentős kulturmunkát. A kormányzó tanácsnak a magyar színészetet érintő első intézkedése az volt, hogy színikerületekre osztotta be a színészet működését, amelynek zavartalanságát biztosították a kultúrtörökvéseink iránt megértést tanúsító Octavian Goga minisztersége alatt kiadott játékgengedélyek. A működési engedélyeknek időről-időre való meghosszabbítását célzó igyekezetek utolsó mozzanata az 1924. év júl. havában kiadott koncesszió-rendelet volt, mely 8 színi kerületet alapított meg, (1. Kolozsvár, 2. Temesvár, Arad, Lugos, 3. Nagyvárad, Nagyszalonta, 4. Szatmár és környéke, 5. Marosvásárhely és környéke, 6. Nagyenyed és környéke, 7. Torda és környéke, 8. Brassó és környéke), pontosan határolt működési körrel és szigorúan megszabott feltételek mellett. Az eredeti keretek tehát egyelőre megvannak és működnek ma is, még pedig a kolozsvári magyar színház szellemi irányítása alatt. Mert az elvitathatatlan tény, hogy Kolozsvár, mint a romániai magyarság szellemi életének központja, a színházi élet terén is érvényesíti irányító befolyását.

Ehhez a szerephez a kolozsvári magyar színháznak egyrészt hagyományokban gazdag multjánál, másrészt szellemi berendezettségénél fogva hivatásszerű joga van. Hiszen ez a város nem csak az egész magyar színészet bölcsője, nemes művészi tradíciók ébrentartója, hanem egészen a legújabb időkig a legkiválóbb magyar művészi generációnak is a nevelője volt. 1921.

márc. 12-én ünnepelte Erdély a Farkasutcai színháznak, a magyar színészet első állandó otthonának, 100 esztendősi jubileumát. Ez az ünnep válságos időkben szerény keretek közt zajlott le, amikor a lelkekben még ott sajgott a nemes szívű ősök jótékonyágából felépített Hunyadi-téri díszes berendezésű színházunk elvesztésének fájdalma. Az imperium átvétele után csak egy félévig hangzott benne a magyar szó s már 1919. május 14-ike óta kormánybiztosi ellenőrzés és erős katonai cenzura alatt folytatta működését. Az utolsó előadást (Hamlet) 1919. szept. 30-án tartotta a kolozsvári magyar társulat a Nemzeti Színházban s másnap, október 1-én, megtörtént a tényleges átvétel. Pazar kényelmességű, minden művészi terv megvalósítására alkalmas és egy évszázados gazdag felszerelésű otthonából kiszorult s balsorsában is vigasztalásul szolgált, hogy még sem maradt hajlék nélkül. Pár nap alatt átköltözött a szűkös, szellős, alig fűthető, primitív berendezésű, rossz akusztikájú, mozgófénykép előadások céljaira a Sétatér elején épült Nyári Színkörbe, ahol 1919. okt. 4-én kezdte meg előadásait (Lili bárónő). Okt. 29-én a katonai parancsnokság itt is betiltotta az előadásokat, amelyek hosszas tárgyalások után csak nov. 19-én kezdődtek meg újra. A magyar színház társulat egyelőre csak 1920. szept.-ig kapott játékgengedélyt a Színkörben, majd 1921. nov. 1-ig újabb meghosszabbítást, amikor szerződésben biztosított részére a Színkör használata 1927. nov. 1-ig.

E vázlatos áttekintésből is kitűnik, hogy az imperium átvételétől két esztendő a bizonytalanság és a feltornyosuló akadályokkal vívott heroikus küzdelem időszaka volt. Ennek csak az elmondása látszik simának, a valóságban azonban olyan válságos pillanatok voltak, amikor az erdélyi kulturális élet e fontos támasztékának végleges összeomlása miatt állandóan kellett remegni. A jövő sem tagadhatja meg az elismerést dr. Janovics Jenő színgazgatótól, aki a kolozsvári magyar színészet megmentésével az erdélyi magyar színészet jövőjét is biztosította.

A hat esztendősi harcnak örvendetes eredménye, hogy egyáltalában él és működik az erdélyi színészet. Igaz, hogy a kedvezőtlen kerületi beosztás, a játzsási időtartam